

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylvia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylvia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Maciej Szumlański

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WZROST KAPITAŁU LUDZKIEGO W UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie: Celem pracy jest analiza wzrostu gospodarczego i czynników go kształtujących oraz wykazanie związku korelacyjnego między tempem wzrostu gospodarczego a poziomem wykształcenia. Do analizy wybrano wszystkie państwa obecnej Unii Europejskiej (UE-27). Badania poziomu wykształcenia prowadzono na podstawie wskaźnika: dynamika zmiany liczby absolwentów uczelni wyższych przypadających na 1000 osób w wieku 20-29 lat. Badania zmiany wzrostu gospodarczego prowadzono na podstawie wskaźnika: dynamika zmiany produktywności. Badaniami objęto lata 2000-2010. Rozważania prowadzono na podstawie danych statystycznych o charakterze wtórnym, publikowanych przez GUS i Eurostat.

Słowa kluczowe: wzrost gospodarczy, kapitał ludzki, poziom wykształcenia.

1. Wstęp

Osiągnięcie określonego tempa wzrostu gospodarczego jest strategicznym celem polityki gospodarczej. Jednym z czynników determinujących wzrost gospodarczy jest kapitał ludzki. Jego jakość w dużej mierze kształtowana jest przez poziom wykształcenia siły roboczej.

Poziom wykształcenia jest więc jedną z podstawowych determinant jakości kapitału ludzkiego, wobec czego oddziałuje na rozwój gospodarczy w skali makro. W skali mikro zaś wpływa na rozwój jednostki poprzez kształtowanie jej aspiracji konsumpcyjnych. Z drugiej strony, poprzez status finansowy uzyskany dzięki zdobyciu wykształcenia pozwala na zaspokajanie coraz bardziej wyszukanych potrzeb. Poziom wiedzy jednostki określa jej pozycję społeczną, determinuje jej możliwości zawodowe, buduje poczucie własnej wartości oraz kształtuje styl życia.

Celem pracy jest analiza wzrostu gospodarczego i czynników go kształtujących oraz wykazanie związku korelacyjnego między tempem wzrostu gospodarczego a poziomem wykształcenia. Analiza obejmuje kraje Unii Europejskiej w latach 2000-2010. Badania poziomu wykształcenia prowadzono na podstawie następujących wskaźników: liczba absolwentów uczelni wyższych przypadających na 1000 osób w wieku 20-29 lat oraz dynamika zmiany tegoż wskaźnika. Poziom wzrostu gospodarczego analizowano na podstawie wskaźników: dynamika zmian produktywności

oraz dynamika zmian PKB. Rozważania prowadzono na podstawie danych statystycznych o charakterze wtórnym, publikowanych przez GUS i Eurostat.

2. Dynamika wzrostu gospodarczego w Unii Europejskiej

Obliczenia PKB i jego elementów opierają się w znacznym stopniu na tzw. szacunkach eksperckich, a nie wyłącznie na podstawowych danych statystycznych zbieranych od jednostek sprawozdawczych. Jest to zgodne z zaleceniami Eurostatu i standardami postępowania we wszystkich krajach OECD (rachunki narodowe są specjalną dziedziną statystyki). Szacunki kwartalne są przy tym obciążone większym marginesem błędów niż szacunki roczne.

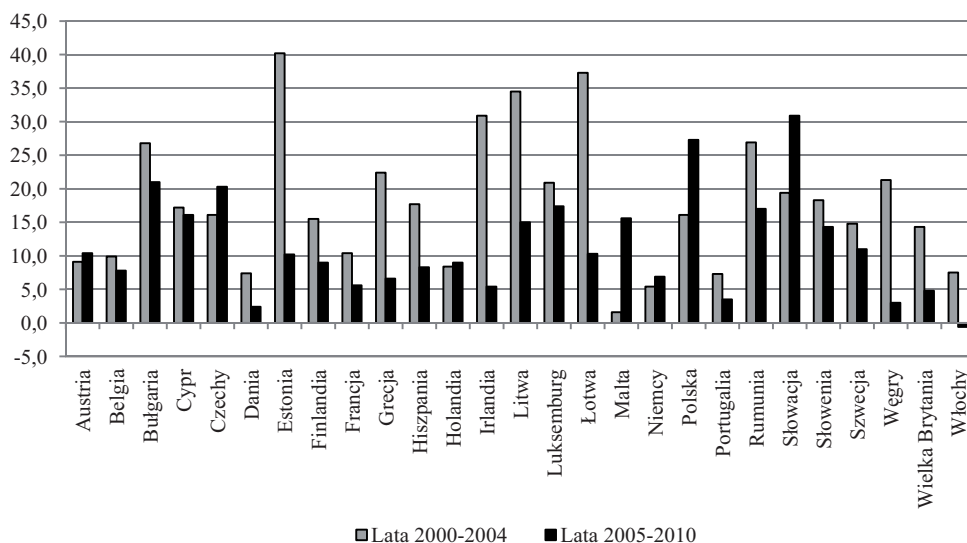
Trudno obecnie określić, jaki procent wartości PKB przypisać należy „informacjom pewnym”, a jaki „niepewnym”, szacunkowym¹. Oceny ekspertów są różne, ale można sądzić, że co najmniej około jednej trzeciej wartości PKB jest wynikiem, jak się to określa, ryzykownych szacunków. Szacunki te – co warto podkreślić – w większości przypadków nie są prowadzone na podstawie standardowych procedur, ale opinii ekspertów, którzy biorą pod uwagę różne rozproszone informacje oraz doświadczenia z lat ubiegłych.

Szczegółowa analiza danych statystycznych dotyczących dynamiki wzrostu gospodarczego w badanym okresie wskazuje, że w Unii Europejskiej następuje proces stopniowego, powolnego i systematycznego niwelowania różnic w poziomie rozwoju gospodarczego. Proces ten jest dobrze widoczny w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, z których wszystkie odrabiają swoje opóźnienie gospodarcze, choć nie w jednakowym tempie.

Analizując rys. 1, widzimy, że w roku 2004, czyli na kilka miesięcy przed rozszerzeniem Unii Europejskiej o nowe kraje, dynamika PKB w Polsce, Czechach na Węgrzech, Słowacji i na Słowenii kształtowała się na poziomie od 10 do prawie 22% w stosunku do roku 2000.

Po akcesji nowych krajów w struktury Unii, pomimo panującego w tym czasie ogólnoswiatowego kryzysu finansowego, na koniec 2010 r. dynamika wzrostu gospodarczego najbardziej zwiększyła się na Słowacji: 30,9% w stosunku do roku 2005. Polska i Bułgaria odnotowały zbliżony wzrost na poziomie: 27,3 i 21,0% w stosunku do 2005 r. Najniższy wynik spośród krajów Europy Środkowej i Wschodniej odnotowały Węgry – dynamika wzrostu na koniec 2010 r. wyniosła zaledwie 3,0% w stosunku do roku 2005. Na tle tych państw kraje zwane potęgami gospodarczymi, takie jak Niemcy, Francja czy Wielka Brytania, mogą się pochwalić umiarkowanym wzrostem na poziomie od 4,8 do 6,9% w stosunku do roku 2005. Kraje skandynawskie, takie jak Szwecja, Finlandia i Dania, odnotowały w 2010 r. wzrost od 2,4 do 11,0%. Najlepsze wyniki w badanych okresach osiągnęła Estonia: w 2004 r. – 40,2% w stosunku do 2000 r. i Słowacja: w 2010 r. – 30,9% w stosunku do 2005 r. Anali-

¹ <http://gospodarka.gazeta.pl/gospodarka/1,33211,2758008.html>, 16.09.2010.

Rys. 1. Dynamika PKB w wybranych krajach Unii Europejskiej w 2004r (w %, rok 2000 = 100%) i w 2010 r. (w %, rok 2005 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 6.03.2012.

zując tab. 1, możemy zauważyć, że dynamika wzrostu PKB w 2009 r. we wszystkich krajach członkowskich prócz Polski osiągała wartości ujemne, wskazujące na recesję w tych gospodarkach. Polska zanotowała dodatnią wartość wskaźnika na poziomie 1,7% w stosunku do 2008 r.

Tabela 1. Realna stopa wzrostu PKB w wybranych krajach Unii Europejskiej w latach 2000-2010 (w %, rok poprzedni = 100%)

Kraj \ Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
UE-27	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,2	3,0	0,5	-4,2	2,0
Austria	3,7	0,5	1,6	0,8	2,5	2,5	3,6	3,7	2,2	-3,9	2,3
Belgia	3,7	0,8	1,4	0,8	3,2	1,7	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,3
Bułgaria	5,7	4,2	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-4,9	0,4
Cypr	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,7	1,1
Czechy	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,7
Dania	3,5	0,7	0,5	0,4	2,3	2,4	3,4	1,6	-1,1	-5,2	1,3
Estonia	10,0	7,5	7,9	7,6	7,2	9,4	10,6	6,9	-5,1	-14	2,3

Tabela 1, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Finlandia	5,3	2,3	1,8	2,0	4,1	2,9	4,4	5,3	0,9	-8,2	3,7
Francja	3,9	1,9	1,0	1,1	2,5	1,9	2,2	2,4	0,2	-2,6	1,5
Grecja	4,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	4,5	4,3	1,3	-2,3	-3,5
Hiszpania	5,0	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	4,0	3,6	0,9	-3,7	-0,1
Holandia	3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4	3,9	1,9	-3,9	1,7
Irlandia	9,7	5,7	6,5	4,4	4,6	6,0	5,3	5,6	-3,5	-7,6	-0,4
Litwa	3,3	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14	1,4
Luksemburg	8,4	2,5	4,1	1,5	4,4	5,4	5,0	6,6	1,4	-3,7	2,7
Łotwa	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,2	-18	-0,3
Malta	X	-1,6	2,6	-0,3	0,9	4,7	3,3	3,9	2,7	-1,9	2,9
Niemcy	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,8	3,4	2,7	1,0	-4,7	3,7
Polska	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,7	3,9
Portugalia	3,9	2,0	0,7	-0,9	1,6	0,8	1,4	2,4	0,0	-2,5	1,4
Rumunia	2,4	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-7,1	-1,6
Słowacja	1,4	3,5	4,6	4,8	5,1	6,7	8,5	10,5	5,8	-4,8	4,2
Słowenia	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3	4,5	5,9	6,9	3,7	-8,1	1,4
Szwecja	4,5	1,3	2,5	2,3	4,2	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,3	6,1
Węgry	4,9	3,8	4,1	4,0	4,5	3,2	3,6	0,8	0,8	-6,7	1,3
Wielka Brytania	3,9	2,5	2,1	2,8	3,0	2,2	2,8	2,7	-0,1	-4,9	2,1
Włochy	3,7	1,8	0,5	0,0	1,5	0,7	2,0	1,5	-1,3	-5,0	1,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 6.03.2012.

W. Orłowski twierdzi, że światowy kryzys skończył się w 2009 r. Potwierdzają tę teorię również wskaźniki, które w większości państw odnotowały wartość dodatnią. W najtrudniejszej sytuacji gospodarczej były: Hiszpania, Łotwa, Irlandia, Rumunia oraz Grecja, w których wartość wskaźnika wynosiła od -0,1 do -3,5%.

Zgodnie z teoriami wzrostu gospodarczego, jedną z podstawowych jego determinant jest praca. Jednym z aspektów pracy jest produktywność pracy kwantyfikowana jako PKB na jedną zatrudnioną osobę. Uważa się, że w większości krajów Unii Europejskiej wzrost gospodarczy można w połowie przypisać wzrostowi produktywności pracy. Szczegółowe dane przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Dynamika zmiany produktywności (wydajności pracy) na osobę zatrudnioną (w %, rok poprzedni = 100%)

Kraj \ Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Austria	0,7	-4,5	1,6	0,9	-0,5	-2,1	0,8	-1,7	0,3	-0,9	1,9
Belgia	2,0	-2,2	2,0	-1,2	-2,1	-1,5	-1,1	-1,1	-1,1	0,0	1,6
Bułgaria	6,5	2,9	5,6	2,1	0,3	2,9	1,7	3,0	5,4	1,8	4,5
Cypr	2,3	2,0	-2,4	-2,5	0,5	0,0	1,1	1,9	3,8	0,6	1,5
Czechy	-0,2	2,3	-0,3	5,6	2,3	0,7	1,2	3,0	1,0	1,1	0,7
Dania	1,7	-2,7	0,8	-2,1	2,4	-1,8	-0,2	-2,0	-0,5	-0,5	8,0
Estonia	8,3	2,6	5,8	7,1	5,3	5,4	2,6	5,3	-1,5	1,7	5,6
Finlandia	1,7	-2,2	-0,8	-1,9	3,3	-2,1	-0,5	2,7	-0,4	-3,2	2,1
Francja	-0,2	-0,1	0,4	-3,1	-0,7	1,2	-0,8	0,2	-1,1	0,8	-4,1
Grecja	2,7	3,8	2,4	1,7	-0,6	-2,3	0,4	-1,6	2,8	-1,0	-4,0
Hiszpania	-1,7	-0,6	1,6	-1,0	-1,6	-0,9	1,5	0,5	1,1	5,4	-0,7
Holandia	2,4	-1,0	0,0	-2,2	1,4	1,5	-0,1	0,1	0,4	-2,8	1,9
Irlandia	2,3	0,4	4,4	1,8	-0,5	-0,8	0,6	1,3	-6,6	2,1	4,9
Litwa	5,7	9,8	2,3	8,3	2,5	2,1	3,3	5,0	3,9	-6,5	8,7
Luksemburg	-0,1	-7,8	0,6	2,4	1,5	-0,2	5,5	0,2	-0,7	-4,2	-0,2
Łotwa	5,8	4,2	2,9	2,3	3,9	4,8	1,9	5,3	0,2	3,3	2,6
Malta	-7,5	-7,1	2,3	-1,8	-0,2	1,6	-0,4	-1,8	-0,6	2,0	0,9
Niemcy	-3,4	-1,2	-0,4	2,1	-0,4	1,0	-0,1	-0,6	-1,1	-2,0	0,2
Polska	2,2	1,4	4,6	2,4	2,5	-0,3	-1,0	2,0	0,0	5,0	2,6
Portugalia	-0,4	-1,5	-0,3	0,4	-1,8	4,3	0,4	1,2	-0,7	3,3	1,5
Rumunia	1,3	8,1	14,9	6,1	10,6	4,4	10,0	9,4	12,7	-1,4	2,1
Słowacja	2,7	4,1	3,3	1,3	3,3	4,9	4,2	6,6	4,3	1,5	1,1
Słowenia	-0,8	0,3	2,0	1,8	3,5	2,2	0,1	0,0	0,8	-2,6	-2,4
Szwecja	0,2	-5,1	0,1	2,4	3,3	-3,0	1,0	1,6	-1,3	-2,6	3,7
Węgry	1,4	7,3	4,7	1,5	2,4	-0,1	0,6	0,3	5,0	1,3	-1,5
Wielka Brytania	1,5	0,8	0,4	0,3	1,2	-1,3	-0,3	-2,2	-0,8	-1,8	0,0
Włochy	-1,2	-0,5	-6,2	-1,9	-2,9	-1,1	-0,9	0,5	0,9	0,3	-2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=&language=en&pcode=tsieb030&plugin=1>, 7.03.2012.

3. Poziom kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej

Nieustannie zwiększający się popyt na wiedzę oraz na technologie umożliwiające jej pozyskiwanie i praktyczne wykorzystywanie jest jednym z głównych czynników sprawczych wzrostu zapotrzebowania na odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Wysokie kwalifikacje, szeroką wiedzę, odpowiednie umiejętności można zdobyć w trakcie studiów wyższych². Formalnym potwierdzeniem uzyskanych kwalifikacji jest uzyskanie dyplomu ukończenia studiów wyższych.

Efektom występowania opisanych tendencji jest dynamiczny rozwój sektora szkolnictwa wyższego rozumiany zarówno jako zwiększanie się liczby osób podejmujących studia, jak i poszerzanie oferty dydaktycznej obejmującej nowe kierunki studiów wyższych oraz większą liczbę miejsc na istniejących kierunkach. Znacząca rola wykształcenia w dzisiejszych czasach sprawia, że posiadanie dyplomu uczelni wyższej oznacza przynależność do grupy osób lepiej wykształconych, które przynajmniej w teorii zajmują wyższe miejsce w hierarchii społecznej³.

Jednym z badanych wskaźników – publikowanych przez OECD i Eurostat – jest liczba ludności w wieku 20-29 lat, która zdobyła wykształcenie wyższe, na tle 1000 osób tej populacji. Z danych wynika, że wśród omawianych krajów Unii Europejskiej w latach 2000-2009 średnio wskaźnik ten był najwyższy w Irlandii i Wielkiej Brytanii – wynosił przeciętnie 78 osób. Relatywnie wysoką wartość wskaźnika, ok. 70-75 osób, zanotowano we Francji, Polsce i na Litwie. W Rumunii, Holandii, Portugalii, Szwecji, Słowenii i we Włoszech zanotowano wartość wskaźnika pomiędzy 45 a 50 osób. Najniższy odsetek młodych ludzi z wyższym wykształceniem występował w Austrii i na Cyprze i wynosił przeciętnie 30 osób, a także w Republice Czeskiej, Niemczech i Grecji, gdzie mieścił się w przedziale 35-40 osób. Średnia matematyczna dla wszystkich 27 krajów Unii Europejskiej wynosiła 52 osoby. Wartość wskaźnika rosła z roku na rok i wynosiła na początku badanego okresu 39 osób, a na końcu okresu – 64 osoby. Duży postęp w tej dziedzinie poczyniła Polska, w której liczba absolwentów w badanym okresie się potroiła. Szczegółowe dane przedstawia tab. 3.

Bardzo ciekawym wskaźnikiem jest dynamika zmiany liczby osób z wykształceniem wyższym (ISCED 5-6) w Unii Europejskiej w latach 2000-2009. Dane tego wskaźnika przedstawia tab. 4.

Analizując dane, można zauważyć, że z roku na rok przybywa osób z wykształceniem wyższym, choć dynamika tych zmian jest różna. Najwyższą wartość wskaźnik uzyskał w 2003 r. – 12,22%, najniższą w 2004 r. – 2,57%, co mogło być następstwem rozszerzenia Unii Europejskiej o nowe kraje, w tym Polskę. Na podstawie

² U. Ostrowska, *Doświadczenie wartości edukacyjnych w szkole wyższej*, ART Bydgoszcz, Bydgoszcz 1998, s. 23.

³ M. Dutkowski, *Szkolnictwo wyższe w Polsce, uwarunkowania, ocena, rekomendacje – raport wstępny*, IBnGR, Gdańsk 2006, s. 38.

Tabela 3. Liczba osób w wieku 20-29 lat, która zdobyła wykształcenie wyższe (ISCED 5-6) na 1000 osób tej populacji w Unii Europejskiej w latach 2000-2009

Kraj \ Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UE-27	39,8	43,5	45,0	50,5	51,8	54,8	57,2	59,3	60,4	64,6
Austria	51,4	53,5	55,9	57,2	59,4	61,4	62,5	79,0	73,3	48,6
Belgia	38,1	38,9	44,1	41,2	40,3	40,9	40,8	44,7	50,7	73,9
Bułgaria	22,4	25,4	24,2	28,1	33,0	37,0	44,4	50,9	59,0	53,9
Cypr	54,0	55,2	X	63,3	71,3	77,9	76,1	82,0	79,8	33,8
Czechy	31,0	31,0	30,9	32,0	33,4	35,7	37,0	38,6	40,5	64,5
Dania	34,0	38,5	58,5	51,7	52,8	60,0	58,0	62,8	55,7	77,6
Estonia	70,4	74,6	70,9	82,6	84,0	86,9	82,5	79,2	80,0	55,6
Finlandia	X	23,2	26,1	X	29,3	37,1	40,8	39,3	44,9	64,6
Francja	39,5	41,9	43,8	44,8	44,7	43,8	43,4	43,0	45,2	77,1
Grecja	64,5	67,9	X	75,7	X	X	80,3	77,8	77,1	X
Hiszpania	24,8	27,7	32,6	39,4	48,0	54,0	57,6	59,2	59,3	49,5
Holandia	28,6	28,2	30,0	30,2	31,9	30,9	30,6	34,2	31,9	47,1
Irlandia	46,7	62,6	58,5	63,9	72,3	78,2	78,2	78,0	69,2	79,6
Litwa	51,8	57,7	63,0	73,0	80,0	86,7	89,5	87,3	84,5	87,8
Luksemburg	12,1	X	X	X	X	X	X	X	5,5	X
Łotwa	37,5	36,2	38,9	42,5	43,2	48,1	46,7	46,3	44,9	73,6
Malta	36,9	32,7	35,2	36,2	X	45,3	45,3	45,8	46,6	46,6
Niemcy	36,1	39,2	42,0	44,6	49,0	54,4	60,0	49,1	47,0	47,2
Polska	24,1	26,6	26,7	28,8	30,1	31,9	33,4	34,7	41,2	91,1
Portugalia	58,1	73,1	76,4	77,8	77,5	78,7	78,5	83,2	87,6	55,0
Rumunia	30,5	38,4	40,3	42,4	43,5	45,1	47,5	56,6	58,8	92,3
Słowacja	18,0	20,2	26,7	39,3	42,7	45,8	51,5	60,8	92,1	84,8
Słowenia	39,0	40,2	47,6	46,6	50,0	53,6	58,6	57,7	60,7	63,4
Szwecja	25,4	29,2	30,7	34,5	38,2	39,4	43,7	50,9	72,2	51,9
Węgry	56,3	57,5	59,8	59,8	58,6	60,0	60,2	63,8	86,2	49,6
Wielka Brytania	38,0	38,5	41,5	45,4	50,0	53,9	56,7	55,3	54,3	80,6
Włochy	66,4	73,3	75,5	81,4	79,8	83,5	82,7	81,4	82,4	64,6

X – brak danych.

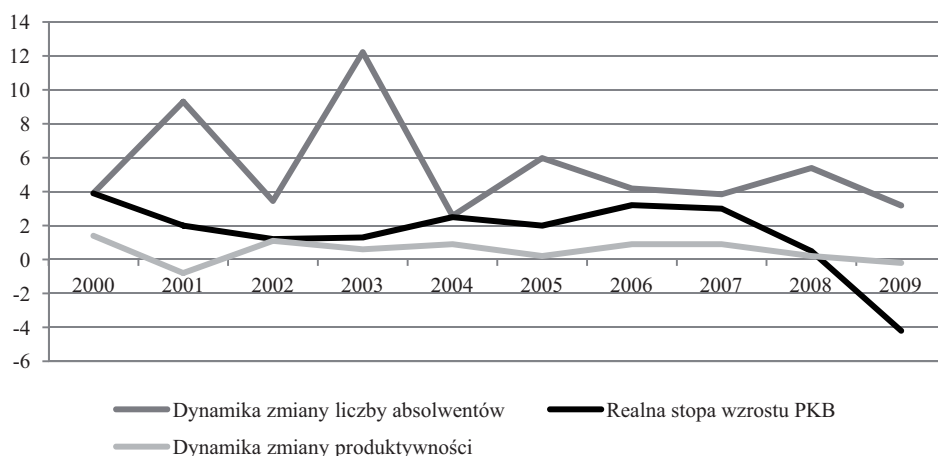
Źródło: opracowanie własne na podstawie http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_itertc&lang=en, 15.03.2012.

Tabela 4. Dynamika zmiany liczby osób w wieku 20-29 lat, która zdobyła wykształcenie wyższe (ISCED 5-6) na 1000 osób tej populacji w Unii Europejskiej w latach 2000-2009 (w %, rok poprzedni =100%)

Kraj \ Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UE-27	3,92	9,3	3,45	12,22	2,57	5,98	4,19	3,85	5,39	3,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>, 22.02.2012.

tab. 4 został sporządzony rys. 2 wraz z naniesioną linią tendencji zmian wskaźnika PKB oraz zmian wskaźnika produktywności.

Rys. 2. Dynamika zmiany liczby absolwentów, realna stopa wzrostu PKB oraz dynamika zmiany produktywności w Unii Europejskiej w latach 2000-2009 (w %, rok poprzedni=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>.

Dokonując przeglądu literatury na temat wzrostu gospodarczego, można dostrzec zmianę znaczenia przypisywanego różnym czynnikom wzrostu. W różnych opracowaniach, np. u L. Zienkowskiego lub S.R. Domańskiego, podkreśla się znaczenie kapitału ludzkiego, choć jego wpływ jest trudny do weryfikacji empirycznej. Niektóre wyniki badań dowodzą, że nie ma automatycznej zależności między poziomem wykształcenia a tempem rozwoju gospodarczego⁴, niemniej jednak istnieje zgodność poglądów co do ważności tego czynnika. A. Fuente sugeruje, że wydłużenie okresu edukacji tylko o jeden rok powoduje wzrost produktywności siły roboczej o ponad 4%. W literaturze można się spotkać także z tezą, że dodatkowy rok

⁴ J. Berbeka, *Poziom życia ludności a wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo AE, Kraków 1996, s. 196.

procesu edukacji może prowadzić do wzrostu gospodarczego o 1 punkt procentowy rocznie.

4. Podsumowanie

Analiza wskaźników PKB i produktywności pracy oraz danych o wykształceniu ludności pozwala zidentyfikować szereg zjawisk i tendencji nie zawsze zgodnych z rozpowszechnionymi poglądami. Przede wszystkim zwraca uwagę fakt stosunkowo trwałego zróżnicowania państw członkowskich Unii Europejskiej pod względem zarówno poziomu rozwoju gospodarczego, jak i wykształcenia ludności, przy czym różnice te są większe w przypadku wykształcenia niż PKB. W grupie badanych państw można się doszukać wzajemnych powiązań między poziomem wykształcenia a wskaźnikami PKB na jednego mieszkańca, choć są one jednak słabe. Pod względem wykształcenia przodują państwa z Europy Środkowej oraz krajów skandynawskich. Państwa te cieszą się jednocześnie wysokim, choć nie najwyższym poziomem PKB na jednego mieszkańca. Natomiast państwa o najwyższym poziomie PKB na jedną osobę (Niemcy, Wielka Brytania, Irlandia) nie są z kolei liderami pod względem wykształcenia. Okazuje się, że w zakresie wykształcenia ludności przodują kraje realizujące prosocjalne modele polityki rozwoju, natomiast pod względem poziomu rozwoju gospodarczego przewagę zdobyły państwa o modelu liberalnym, charakteryzujące się szerokimi swobodami gospodarczymi.

Specyficzny charakter mają związki między porównywanymi zmiennymi w przekroju – „stara” i „nowa” Unia Europejska. Społeczeństwa „nowej Unii” – Europy Środkowo-Wschodniej – są znacznie lepiej wykształcone niż „starej Unii”. W krajach postkomunistycznych widoczna jest znacznie silniejsza skłonność do poprawy posiadanego wykształcenia. Z drugiej strony, kraje te wytwarzają znacznie niższy PKB, a ich poziom rozwoju gospodarczego jest, w przybliżeniu, dwukrotnie niższy w stosunku do przeciętnego dla Unii Europejskiej. Jednocześnie kraje te osiągnęły wyższe tempo wzrostu gospodarczego.

Bardzo podobnych wniosków dostarcza analiza porównawcza relacji między wykształceniem a wydajnością pracy. Kraje Europy Środkowo-Wschodniej, pomimo wyższego poziomu wykształcenia ludności, charakteryzują się niższą wydajnością pracy. Tempo wzrostu tej ostatniej jest jednak w „nowej Unii” wyższe, co stwarza szanse stopniowej niwelacji istniejących dysproporcji.

Literatura

- Berbeka J., *Poziom życia ludności a wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademia AE, Kraków 2006.
- Cichy K., *Kapitał ludzki i postęp techniczny jako determinanty wzrostu gospodarczego*, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2008.

- Domański S.R., *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy*, PWN, Warszawa 1993.
- Dutkowski M., *Szkolnictwo wyższe w Polsce, uwarunkowania, ocena, rekomendacje – raport wstępny*, IBnGR, Gdańsk 2006.
- Grodzicki J., *Edukacja czynnikiem rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
- Haffer M., Karaszewski W., *Czynniki wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu M. Kopernika, Toruń 2004.
- Jasiński L.J., *Sektor wiedzy w rozwoju gospodarki*, KeyText, Warszawa 2009.
- Kawa P., *Kapitał ludzki jako czynnik wzrostu gospodarczego w ujęciu nowych teorii wzrostu*, [w:] *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
- Orłowski W.M., *Droga do Europy. Makroekonomiczne wstępowanie do UE*, „Studia finanse prace”, Zakład Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS, Finanse PAN, Warszawa 1996.
- Orłowski W.M., *W pogoni za straconym czasem*, PWE, Warszawa 2010.
- Ostrowska U., *Doświadczenie wartości edukacyjnych w szkole wyższej*, ART Bydgoszcz, Bydgoszcz 1998.
- Panek E., *Kapitał ludzki i wiedza w gospodarce. Wyzwania XXI wieku*, Wydawnictwo AE, Poznań 2007.
- Pomian K., *Oblicza dwudziestego wieku*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2002.
- Ptaszyńska B., *Kapitał ludzki w teoriach wzrostu gospodarczego. Implikacje dla Polski*, [w:] *Zarządzanie kapitałem ludzkim w gospodarce*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
- Wierzbicki A.P., *Rola technik informacyjnych i infrastruktury teleinformatycznej w procesie integracji Polski z Unią Europejską*, Polska 2000 Plus, Warszawa 2002.
- Woroniecki J., *Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwanie dla Polski XXI w.*, Wydawnictwo Komitetu Badań Naukowych, Warszawa 2001.
- Zienkowski L., *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2003.
- Europe in Figures – Eurostat Yearbook 2010.
- Mały rocznik statystyczny RP, GUS, Warszawa 2010.
- Rocznik statystyczny RP 2008, GUS, Warszawa 2008.
- Rocznik statystyczny RP 2009, GUS, Warszawa 2009.
- Rocznik statystyczny RP 2010, GUS, Warszawa 2010.
- Zarządzanie wiedzą w społeczeństwie uczącym się*, OECD, wyd. polskie: Ministerstwo Gospodarki – Departament Strategii Gospodarczej, Warszawa 2000.

Źródła internetowe

- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- <http://gospodarka.gazeta.pl/gospodarka/1,33211,2758008.html>
- <http://stat.gov.pl>

HUMAN CAPITAL GROWTH IN THE EUROPEAN UNION

Summary: The goal of this case study is to perform an analysis of the economic growth and the factors that determine it, and to show the correlation between the rate of the economic growth and the educational status. The analysis was performed using the statistical data from all 27 European Union member states (UE-27). The research of the educational status was conducted focusing on the index: The dynamics of change in “Total graduates (ISCED 5-6) per 1 000 of the population aged 20-29”. The research of the economic growth was conducted focusing on the index: the dynamics of the change in “Labour productivity per person employed”. The data for this research is collected from the years 2000 – 2010. This study was made on the secondary statistical data, published by GUS and Eurostat.

Keywords: economic growth, human capital, level of education.